

אוניברסיטת
בר-אילן

מרכז בגין-סאדאת
למחקרים אסטרטגיים

מעגלי האש של איראן

עוזי רובין

עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 169

אוניברסיטת בר-אילן
עיונים בביטחון המזרח התיכון מס' 169

מעגלי האש של איראן

עוזי רובין

מעגלי האש של איראן

Iranian Missiles and Its Evolving “Rings of Fire”

Uzi Rubin

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (בס"א)
אוניברסיטת בר-אילן
רמת גן 5290002
טל' 03-5318959
פקס 03-5359195

office@besacenter.org
ISSN 0793-1042

ינואר 2020

© כל הזכויות שמורות

תמונת שער: Remnants of missiles fired by Houthis from Yemen into Saudi Arabia showing 2-H Burkan markings, indicating they are Iranian Qiam class missiles; US DoD photo by EJ Hersom via Flickr CC.

מרכז בגין-סאדאת (בס"א) למחקרים אסטרטגיים

מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים (מרכז בס"א) עורך מחקרים מכווני מדיניות בנושאים אסטרטגיים - במיוחד בנושאים הקשורים לביטחון הלאומי של ישראל ולמדיניות החוץ שלה - ובסוגיות אזוריות במזרח התיכון.

פרסומיו של מרכז בס"א מכוונים אל מקבלי ההחלטות הישראלים הבכירים במערכת הפוליטית, במסד הביטחוני ובשירות החוץ של ישראל, וכן אל הסגל הדיפלומטי, התקשורת, הקהילה האקדמית, מנהיגי הקהילות היהודיות ברחבי העולם והקהל המשכיל באופן כללי. המרכז מקיים כנסים בין-לאומיים, הרצאות ותדרכים המיועדים לקהל בין-לאומי ומקומי. באירועים אלה משתתפים מומחים מובילים בתחומם מן האקדמיה ואנשי מעשה מהארץ ומחו"ל. מרכז בס"א פיתח שיתופי פעולה פוריים עם מכוונים מובילים בתחום המחקר האסטרטגי בכל רחבי העולם.

ועדה מייעצת בין-לאומית

מייסד המרכז ויושב ראש הוועדה המייעצת: ד"ר תומס א' הכט

משנה ליו"ר הוועדה המייעצת: מר שאול קושיצקי

חברים: גב' מריון הכט, מר רוברט הכט, מר שלמה הלל, פרופ' ריבה הפט-הכט, גב' דורית ורטהיים, השגריר יצחק לבנון, סנטור יוסף א' ליברמן, מר רוברט ק' ליפטון, מר בריאן מולרוני, השגריר נורמן ספקטור, מר יואל קושיצקי, מר גרג רוסהנדלר, מר סימור ד' רייך, השגריר זלמן שובל.

ועדה אקדמית מייעצת בין-לאומית

פרופ' איאן בקט אוניברסיטת קנט, פרופ' פטריק ג'יימס אוניברסיטת דרום קליפורניה, פרופ' סטיבן ר' דייוויד אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, ד"ר אליוט א' כהן SAIS, פרופ' רוברט ג' ליבר אוניברסיטת ג'ורג'טאון, פרופ' מייקל מנדלבאום אוניברסיטת ג'ונס הופקינס, פרופ' לורנס פרידמן קינגס קולג', פרופ' ארווין קוטלר אוניברסיטת מקגיל, ד"ר מרטין קרמר מרכז שלם.

צוות המרכז

מנהל המרכז: פרופ' אפרים קארש

חוקרים: מר אמיל אבדליאני, ד"ר אפרת אביב, סא"ל (מיל) ד"ר רפאל אופק, סא"ל (מיל) ד"ר רפאל בוכניק-חן, מר אדווין בלאק, ד"ר יעלי בלוך-אלקון, סא"ל (מיל) ד"ר שאול ברטל, פרופ' איתן גלבוש, ד"ר גבריאל גליקמן, ד"ר מנפרד גרסטנפלד, ד"ר ג'יימס מ' דורסי, אלון (מיל) גרשון הכהן, ד"ר עדו הכט, אל"מ (מיל) אבי הר-אבן, ד"ר צילה הרשקו, ד"ר אלברט וולף, ד"ר ג'רי ולנטה תא"ל (מיל) מוני חורב, פרופ' יהושע טייטלבאום, ד"ר אלכס יוסף, ד"ר דורון יצחקוב, ד"ר אדי כהן, מר יעקב לאפין, פרופ' אודי לבל, ד"ר אלון לבקוביץ, ד"ר מארק מאירוביץ, פרופ' זאב מגן, השגריר אריה מקל, ד"ר מקס סינגר, פרופ' שמואל סנדלר, פרופ' יונתן פאקס, ד"ר גיל פיילר, פרופ' הלל פריש, ד"ר ג'ורג' נ' צוגופולוס, ד"ר מרדכי קידר, ד"ר עוזי רובין, ד"ר אסף רומירובסקי, פרופ' יונתן ריינהולד, מר עמיר רפפורט, ד"ר יחיאל שבי, סא"ל (מיל) ד"ר דני שוהם, ד"ר איתן שמיר, פרופ' שלמה שפירא.

מרכזת: אלונה ברינר רוזנמן

עריכה באנגלית: יהודית לוי

מעגלי האש של איראן

עוזי רובין

תקציר

אזהרת ראש הממשלה נתניהו בדבר האיום הטילי המתהווה מכיוון תימן תואמת את דגם הפעולה האיראני של הקמת "מעגלי אש" כנגד יריבותיה ותאפשר לטהראן להשלים את כיתורה הטילי של ישראל, כמהלך נוסף במלחמת ההתשה שבאמצעותה, כך מקווה איראן, תושג ההכרעה ההיסטורית כנגד הישות הציונית. על ישראל להיערך בהתאם להקמת כושר התראה וכושר הגנה בפני טילי שיוט וטילים בליסטיים מכיוון תימן, על כל ההוצאות הכרוכות בכך.

מעגלי האש של איראן

עוזי רובין

ב-28.10.2019, כחודש וחצי לאחר ההתקפה ההרסנית על מתקני הנפט בסעודיה הטיל ראש הממשלה בנימין נתניהו פצצה תקשורתית זוטא כשהודיע כי איראן הציבה בתימן טילים מדויקים המסוגלים לפגוע בישראל. ההודעה נאמרה בעיצומה של דרמה פוליטית חסרת תקדים, שלושה ימים אחרי שנתניהו - שבשנית לא הצליח להקים ממשלה - החזיר את המנדט לנשיא המדינה שהעבירו לראש המפלגה המתחרה. כל אמירה של ראש הממשלה בתקופה ההיא נבחנה בזכוכית מגדלת פוליטית ונשקלה בראיית התועלת האישית שנתניהו יכול או לא יכול היה להפיק ממנה. לא ייפלא אפוא שהצהרתו התקבלה בתערובת של תמיהה וספקנות אצל רבים בציבור ובאמצעי התקשורת. על פניה נראתה ידיעה זו מוזרה, בלשון המעטה: מה ההיגיון בהצבת טילים נגד ישראל דווקא בתימן הרחוקה, כאשר טילים איראניים מסוגלים להגיע לישראל מנקודות שיגור קרובות יותר באיראן עצמה? ומדוע לא נצפו עד היום בתימן טילים כלשהם המסוגלים להגיע לנקודה הדרומית ביותר של ישראל, כ-1700 ק"מ מצנעא בירת החות'ים?

עצם העלאת שאלות אלה מעידה על חוסר העניין של הציבור ושל מרבית אנשי התקשורת במלחמה המשתוללת בתימן מזה ארבע שנים בין החות'ים ופטרונים האיראניים לבין קואליציה של מדינות ערב בראשות סעודיה. כבר מתחילתה של מלחמה זו החלו האיראנים להזרים לבני בריתם את מיטב הרקטות והטילים שלהם. העברות הנשק הללו נעשות בחשאי על מנת למנוע גינויים מצד הקהילייה הבינלאומית נוכח אמברגו הנשק שהטילה מועצת הביטחון על המשטר החות'י לאחר ההפיכה השלטונית שביצע בצנעא במאי 2015. אמצעי הלחימה מועברים דרך נתיבים יבשתיים וימיים כשהם מוסתרים היטב ולעיתים - כמו במקרה של העברת טילים בליסטיים נזליים - תוך חיתוכם למקטעים קצרים המרותכים מחדש בבתי מלאכה מקומיים. באופן זה הצליחו האיראנים להבריח לבני בריתם רקטות

ד"ר עוזי רובין עמד בראש פרויקט ה"חץ" להגנה מפני טילים במשרד הביטחון. כיום הוא חוקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים.

מסוגים שונים, טילים בליסטיים המגיעים לטווח של 1,200 ק"מ, מכונות לייצור חומרי הדף לטילים, וקווי ייצור לכלי טיס בלתי מאוישים (כטבמ"ם). הרקטות, הכטבמ"ם והטילים שימשו וממשיכים לשמש את החות'ים לתקיפת מטרות בשטח סעודיה ובכלל זה ערים, מחנות צבא, סוללות "פטריוט" ומתקני נפט. יתרה מכך: האיראנים משתמשים בחות'ים לשמירת "מרחב הכחשה", לאמור מתן אליבי לפעולות האיבה שהם עצמם מבצעים כנגד סעודיה.

הדוגמה הבולטת לכך היא ההתקפה ההרסנית על מתקני הנפט הסעודים ב-14.9.2019. כיום אין כמעט ספק שצמרת ההנהגה האיראנית יזמה את ההתקפה שתוכננה ובוצעה על-ידי חיל האוויר של משמרות המהפכה ויצאה מבסיס אוויר איראני בדרום המדינה. האיראנים מכחישים עובדות אלה מכל וכל ומפנים את הטוענים לממשל החות'י בתימן שלקח על עצמו את האחריות המלאה להתקפה. יתרה מכך: כיום ברור שהחות'ים הכינו מראש ובקפדנות רבה את האליבי עבור איראן. ביוני 2019 הם חשפו כטב"ם סילוני "מפיתוח תימני" (למעשה מפיתוח איראני) והשתמשו בו לתקיפת מטרות סעודיות קרובות מעברו השני של הגבול, תקיפות שהשאירו אחריהן שברים ברי זיהוי, קרי עקבות ברורים שהובילו לאותו כטב"ם "תימני". האיראנים השתמשו באותו סוג של כטב"ם לתקיפת אחד משני מתקני הנפט תוך הותרת שברים שהעידו ברורות על שימוש ב"כטב"ם התימני" - והרי "הוכחה" שהתקיפה הגדולה בספטמבר יצאה לדרך מתימן ולא מאיראן.

בזירות אחרות ניכר אופן פעולה איראני מעט שונה. "גדודי אל-קודס" בסוריה, שלוחיה הישירים של איראן, תקפו או ניסו לתקוף את ישראל לפחות ארבע פעמים במהלך השנתיים האחרונות:

- בפברואר 2018 הטיסו כוחות חיל האוויר של משמרות המהפכה כטב"ם מתקדם לשטח ישראל, כנראה לאיסוף מידע מודיעיני. הכטב"ם התגלה ויורט על-ידי מסוק חיל האוויר.
- בעקבות סדרת תקיפות מנע של חיל האוויר על כוחות הקשורים לגדודי אל-קודס בסוריה שגרו האיראנים 32 רקטות לעבר צפון רמת הגולן. רובן נפלו בשטח סוריה וקצתן יורטו על-ידי "כיפת ברזל".

- בינואר 2019, לאחר סדרה נוספת של תקיפות בסוריה שיוחסו בתקשורת לישראל, שגרו גדודי אל-קודס רקטה מדויקת כבדה מסוג שכנראה לא היה מוכר עד כה לעבר מוצב החרמון. גם רקטה זו יורטה על-ידי "כיפת ברזל".

- באוגוסט 2019 ניסו כוחות אל-קודס בדרום סוריה לתקוף מטרות בשטח ישראל באמצעות רחפנים. הניסיון סוכל על-ידי צה"ל.

- ביוני 2019 התבצע ירי שתי רקטות מסוריה - כנראה כבודות למדי - לעבר מוצב החרמון, אחת מהן נפלה בסמוך למתקני הרכבל האזרחיים שעל ההר. מקור הירי אינו ברור, והועלו השערות שהוא בוצע על-ידי חיזבאללה או כוחות סוריים, בנוסף להשערה שנעשה על-ידי מיליציות בשירות גדודי אל-קודס.

המכנה המשותף לתקיפות אלה היא האנונימיות של מבצעייהן. לא איראן ולא כל גורם המסונף לה בסוריה או בלבנון לקחו אחריות כלשהי לאירועים אלה. לעומת תקיפת מתקני הנפט הסעודים שהתאפיינה בין השאר בלקיחת אחריות מלאה על-ידי שלוח איראני, הרי שכל התקיפות האיראניות כנגד ישראל מאז תחילת 2018 היו ללא כתובת רשמית.

בד בבד פעלה טהראן במהלך השנתיים וחצי האחרונות בגלוי, בפומבי ותוך לקיחת אחריות מלאה במספר מקרים בולטים. ביוני 2018 ושוב בספטמבר 2018 שגרו האיראנים רקטות וטילים מדויקים למטרות דאע"ש בסוריה. התקיפה הראשונה בוצעה כתגמול על פעולת טרור של דאע"ש בלב טהראן שגבתה חייהם של כמה עשרות איראנים. התקיפה השנייה באה בתגובה לפעולת טרור של דאע"ש בעיר אחוואז שאף בה נהרגו כמה עשרות אנשי צבא ואזרחים איראניים. בספטמבר של אותה שנה שיגרו משמרות המהפכה האיראניים טילים מדויקים לעבר העיירה קויה שבכורדיסטן העיראקית, מקום מושב מפקדות של מחתרות כורדיות הפועלות באיראן, ופגעו במנהיגי המחתרות הללו. כל שלוש ההתקפות הוצגו בפומבי על-ידי הממשל האיראני כפעולות תגמול מוצדקות ושודרו על-ידי ערוצי התקשורת האיראנים בהבלטה רבה.

ממאפייני מכלול תקיפות אלו - בסעודיה, בישראל, בעיראק ובסוריה - ניתן להתוות את דוקטרינת הפעלת הכוח של הממשל האיראני. איראן מכריזה על עצמה כמדינה שוחרת שלום שאין לה כוונות תוקפניות כנגד כל מדינה אחרת בעולם. הקורא

הישראלי המורגל בפרסומים אודות כוונותיה של טהראן להשמיד את ישראל עשוי לתמוה על קביעה זו, אך בפועל נזהרת איראן מאיומים ישירים על ישראל. לשיטת הממשל האסלאמי נגזר על ישראל להעלם מפני העולם, אך לא טהראן היא זו שתבצע זאת בעצמה. על-פי המנהיג העליון עלי חמינאי מוטלת חובת התשתה של ישראל עד להתפוגגותה והיעלמותה על העולם המוסלמי והערבי כולו, בעיקר באמצעות חיזבאללה מלבנון וחמאס/הג'יהאד האסלאמי מעזה - ואף זה לא בהכרח יקרה במהרה (באחד מכיכרות טהראן מוצב שעון ספירה יורדת המציג את מספר הימים שנותרו לישראל להתקיים. לפי שעון זה אמורה ישראל לחדול מלהתקיים בעוד כ-25 שנה). על-פי מדיניותה המוצהרת של איראן, אין בכוננתה ליזום תקיפה ישירה משטחה ועל-ידי כוחותיה היא על שום מדינה בעולם, ובכלל זה על ישראל - וזאת כל עוד היא לא הותקפה בעצמה. ההצדקה להתקפה המפורשת על מטרות דאע"ש בסוריה היו פעולות הטרור של הארגון בערים איראניות שהפילו חללים רבים. ההצדקה לתקיפה המפורשת על מטרות כורדיות בעיראק הייתה פעולות טרור (אמיתיות או מדומות) שבצעו המחותרות הכורדיות בשטחה הריבוני של איראן. עם זאת, סעודיה מעולם לא ביצעה פעולה צבאית כנגד איראן עצמה ועל כן לא ניתן היה להצדיק תקיפה איראנית מפורשת כפעולת תגמול מוצדקת. הפתרון היה תרגיל הונאה שהסווה את תקיפת מתקני הנפט כפעולה של המורדים החות'ים. באשר לישראל, הרי שהתקיפות המיוחסות לה כנגד מטרות גדודי אל-קודס בסוריה ומתקנים שונים בעיראק לא פגעו באיראן עצמה, ולכן אף כאן לא עמדה לרשות טהראן עילת התגמול המוצדק לשם נטילת אחריות מפורשת על מקרי הירי לעבר הגולן. נטילת אחריות על-ידי שליח כגון חיזבאללה היה גורם להסלמה מלחמתית, דבר שאינו רצוי לאיראן בשלב זה. על כן בחרו האיראנים באופציית העמימות: עד כה לא נטל על עצמו גורם כלשהו את האחריות למקרי הירי הללו. עולה מכאן שאיראן - ייתכן משיקולים מדיניים - מגבילה את עצמה לפעולות צבאיות מוצהרות רק כתגובה על תקיפה בשטחה ומעדיפה לבצע פעילות התקפית יזומה כנגד אויבותיה באזור רק באמצעות שלוחיה ה"עצמאיים" לכאורה תוך השארת מרחב הכחשה המאפשר לה לרחוץ בניקיון כפיה. כך היה הדבר כנגד סעודיה ובנות בריתה, וכך עומדים פני הדברים כנגד ישראל.

דגם פעולה איראני נוסף העולה מהמלחמה בתימן והתקיפות משם על שטח סעודיה ובנות בריתה הוא חתירה להקמת "מעגלי אש", דהיינו יכולת איום רב-

כיווני. איום הטילים האיראניים על סעודיה קיים מזה יותר משנות דור. בספרו *לוחם המדבר (Desert Warrior)* מספר הנסיך הסעודי ח'ליד בן סולטן, שכיהן כמפקד כוחות הקואליציה הערביים במלחמת המפרץ (1991) כי אחד המניעים העיקריים ברכש טילי ה"דוגג פנג" הסיניים בעשור שלפני כן היה האיום הצפוי על הממלכה מצד כוח הטילים האיראני שהחל לקום באותה תקופה. כוח טילים זה קם והתעצם, והאיום שנשקף ממנו לסעודיה אינו פחות בחומרתו מזה שנשקף לישראל. עם זאת, הרי שעד תפיסת השלטון בתימן בידי החות'ים הצטמצם האיום הטילי על סעודיה לגזרה שבין צפון-מזרח לצפון-מערב, דבר שאפשר לממלכה, לפחות תיאורטית, לבנות מערך הגנה ייעודי כנגד תקיפות טילים בליסטיים, טילי שיוט וכטב"מים מכוונים אלה.

השתלטות החות'ים על צנעא העמיד לרשות איראן בסיס טילים ידידותי המאפשר לה לאיים על סעודיה מדרום ולחייב את הממלכה להשקיע בהרחבת ההגנה גם בכיוון זה. יתרה מזאת: האיום מדרום הוא באמצעות שלוחים המאפשרים לאיראן להפעיל כוח צבאי כנגד סעודיה בהעדר עילה לתגמול מוצדק תוך הסתתרות מאחורי מסך עשן של הכחשה. בכך בנתה טהראן יכולת השפעה על המדיניות הסעודית בעזרת הרתעה אמינה יותר מאשר טיליה באיראן, שהפעלתם מותנית כפי שראינו בתגמול מוצדק בלבד. ואכן, בעקבות התקיפה ההרסנית על מתקני הנפט בספטמבר 2019 חדלה סעודיה מתקיפותיה האוויריות בתימן ונכנסה לשיחות חשאיות עם הממשל החות'י על סיום המלחמה. אם תצלחנה השיחות יזכה המשטר החות'י להכרה בינלאומית וישמש לצמיתות כראש גשר איראני בדרום חצי האי ערב, שישלוט על חופש השיט במיצרי באב אל-מנדב וירתיע את סעודיה מפני מדיניות אנטי איראנית.

מהצרת נתניהו ניתן ללמוד שהאיראנים שואפים להקים "מעגל אש" דומה גם נוכח ישראל. עד כה היו לאיראן שלוחים בעלי טילים המאיימים על ישראל רק מצפון (לבנון) ומדרום מערב (עזה). על-פי ידיעות בתקשורת העבירו משמרות המהפכה לאחרונה לשטח עיראק טילים המסוגלים לפגוע בישראל. לכאורה יש בדבר כדי לעורר תמיהה: מה ההיגיון בהצבת טילים בעיראק כאשר הטילים האיראניים מסוגלים לפגוע בישראל משטח איראן עצמה? התשובה לכך טמונה בדוקטרינת הפעלת הכוח שתוארה לעיל, לפיה איראן תוקפת במוצהר ובגלוי רק בעקבות תקיפות על שיטחה היא, אך מוציאה לפועל תקיפות יזומות שאינן תגמול

באמצעות שליחיה תוך שמירת מרחב הכחשה. טילים איראנים בעיראק - שבוודאי ייצבעו בצבעים חדשים ויישאו שמות חדשים של "טילים מפיתוח עיראקי" - יאימו על ישראל ממזרח, הן כמענה לתקיפות המיוחסות לה והן כהרתעה אמינה כנגד המשך פעולות כאלה.

בתימן כבר קיים כוח טילי איראני המוסווה ככוח מקומי "מפיתוח תימני" ששימש בשנים האחרונות לתקיפות נרחבות על שטח סעודיה, מהן שמונה פעמים על ריאד עצמה. מדבריו של נתניהו ניתן להסיק, כאמור, שהאיראנים פועלים עתה להרחבת יכולת כוח הטילים שלהם בתימן גם כנגד ישראל. תימן נמצאת דרומית-מזרחית לישראל, כיוון שעד כה לא נשקף ממנו כל איום אווירי. הצבת טילים בליסטיים או טילי שיט בעלי טווח מתאים בתימן יחייב את ישראל לדלל את מערכות ההגנה הקיימות על מנת לפתח יכולת מול איום דרום-מזרחי, או להיכנס להוצאות משמעותיות לעיבוי מערכת ההגנה כדי לסתום את הפירצה. יתרה מכך, האיום מתימן יהיה אף הוא איום באמצעות שלוח שלא יכבול את ידיה של טהראן מבחינה מדינית ויאפשר לה להרתיע את ישראל בפני פעילות צבאית כנגד שלוחיה האחרים בעיראק, סוריה, לבנון ועזה. ההיגיון בבניית כוח מעין זה ברור, ונותרה שאלת היכולת.

הבסיס הצבאי הראשי של המשטר החות'י בתימן נמצא בעיר צעדא, צפונית-מזרחית לצנעא הבירה. המרחק מבסיס זה לאילת הוא כ-1,700 ק"מ, ולגוש דן כ-1,900 ק"מ. מאידך, הטיל הבליסטי "התימני" בעל הטווח הגדול ביותר שהוצג כד כה על-ידי החות'ים, המכונה "בורקאן 3", מגיע לדבריהם עד כדי 1,200 ק"מ. גם אם נקבל את הצהרות החות'ים בדבר אחריותם לתקיפת מתקני הנפט בסעודיה, נראה שהכתב"מים וטילי השיוט שבידיהם לא תקפו עד כה מטרות המרוחקות מכ-1,200 ק"מ מהשטחים המוחזקים על-ידם. נראה אם כן שארסנל הטילים והכתב"מים האיראנים שבידי החות'ים, כפי שנחשף עד כה בתקשורת, אינו מהווה כרגע איום ישיר על ישראל.

קיימת כמובן האפשרות שבידי החות'ים טילים וכתב"מים בעלי טווחים גדולים יותר. ישנם סימנים לכך שבמקרה אחד העבירו האיראנים לשטח תימן טיל שיט כבד מסוג "סומאר" שהטווח המיוחס לו הוא כ-2,000 ק"מ. בדצמבר 2017 ניסו ככל הנראה החות'ים לתקוף את כור הכוח הגרעיני ההולך ונבנה באבו דאבי באמצעות

טיל שיוט. ההודעה החות'ית לוותה בקטע ווידאו המראה שיגור טיל שיוט כבד (שלא ננקב בשמו) הדומה עד זהה לטיל השיוט "סומאר" שהוצג בפומבי ובקול תרועה רמה על-ידי הממשל האיראני עוד בשנת 2015 (שלטונות אבו דאבי הכחישו שהייתה תקיפה על הכור שלהם). המרחק בין צנעא לאבו דאבי הוא כ-1,400 ק"מ. לא ניתן לפיכך לשלול את האפשרות שהחות'ים תקפו את הכור באבו דאבי בטיל "סומאר" אלא שתקלה כלשהי גרמה לטיל לסיים את טיסתו מוקדם מהצפוי. לכן לא ניתן אף לשלול את האפשרות שבידי החות'ים יש כבר עתה מלאי טילי שיוט דומים שהועברו מאיראן שטווחם המוצהר יכול להביא אותם עד מעבר לגוש דן. ייתכן שלכך רמז ראש הממשלה נתניהו בדבריו אודות איום טילי מתימן. יצוין עם זאת כי עד כה לא נרשם מקרה נוסף של שימוש בטיל "סומאר" במלחמה בתימן ולא הייתה "חות'זציה" פומבית של הטיל באמצעות מתן שם חדש והצגתו כ"פיתוח תימני".

כל הטילים הבליסטיים ארוכי הטווח שבידי החות'ים הם במקורם טילי סקאד ששופרו ללא הכר על-ידי תעשיית הביטחון האיראנית. נראה שהארכת הטווח ל-1,200 ק"מ - פי ארבע מטווח ה"סקאד" המקורי - מיצתה עד תום את הפוטנציאל של התוכן הבסיסי. על מנת לאיים על ישראל מתימן בעזרת טילים בליסטיים יאלצו האיראנים להעביר לחות'ים טילים כבדים יותר ממשפחת השיהאב 3 שטווחיהם המוכחים, כפי שנבדקו בניסויי טיסה, מגיעים לכדי 2,000 ק"מ. העברת טילים מעין אלה לתימן אינה מסובכת יותר מהעברת הטילים הבליסטיים הקלים יותר, אך עד כה לא הופיע מידע תקשורת על העברות כאלה. משפחת טילי השיהאב 3 מזוהה לחלוטין עם הזרוע הטילית האסטרטגית של איראן, ולכן סביר שאם האיראנים יחליטו על מסירת טילים כאלה לחות'ים, הם יסוו זאת בעזרת תהליך ה"חות'זציה" המקובל, דהיינו מתן שם חדש, צביעה בצבע שונה והצגת הטיל בפומבי כ"פיתוח תימני". שיגור טילי השיהאב 3 מתימן ללא תרגיל ההונאה הזה עלול לגרום מבוכה מדינית והאשמות על הפרת אמברגו הנשק שהאו"ם הטיל על המשטר החות'י. האיראנים עשו עד כה מאמצים ניכרים לשמירת מרחב הכחשה בכל הנוגע למעורבותם בתימן, וסביר שגם במקרה שיחליטו לצייד את בני בריתם בטילים בליסטיים המגיעים לישראל הם יפעלו בהתאם.

אזהרת ראש הממשלה נתניהו בדבר האיום הטילי המתהווה מכיוון תימן תואמת את דגם הפעולה האיראני של הקמת "מעגלי אש" כנגד יריבותיה ותאפשר

לטהראן להשלים את כיתורה הטילי של ישראל, כמהלך נוסף במלחמת ההתשה שבאמצעותה, כך מקווה איראן, תושג ההכרעה ההיסטורית כנגד הישות הציונית. על ישראל להיערך בהתאם להקמת כושר התראה וכושר הגנה בפני טילי שיט וטילים בליסטיים מכון תימן, על כל ההוצאות הכרוכות בכך.

פוסט-סקריפט: לאחר סיום מאמר זה ובמהלך הכנתו לפרסום נודע כי ארה"ב ביצעה בהצלחה מהלך של חיסול ממוקד שבו נהרג קאסם סולימאני, מפקד גדודי אל-קודס והמארגן הראשי של מאמצי ההתפשטות האיראנית באזור ובכלל זה הברחות הנשק לחות'ים. סולימאני היה הבכיר שבעוזרי המנהיג העליון חמינאי והריגתו מוגדרת על-ידי המשטר האסלאמי כ"פעולת טרור". בשעה זו לא ניתן עדיין לצפות את אופי התגובה האיראנית: בתגובה גלויה כ"תגמול מוצדק", באמצעות שלוח ללא ייחוס לאיראן, או באמצעות תגובה אנונימית. מההתבטאויות המיוחסות לבכירי המשטר בטהרן עד כה ניתן להבין שהם מגדירים את הריגת סולימאני כהתקפה ישירה על ארצם על אף שאירעה בשטח עיראק ולא על אדמת איראן. אחת ההתבטאויות מיד לאחר הארוע מדברת על נקמה "מצד איראן ומצד כל המדינות שוחרות החופש באזור". לאמור - גם ישירות על-ידי איראן וגם בעקיפין באמצעות גרורותיה באזור. סביר שלא נאלץ להמתין זמן ממושך מדי להיווכח באיזו תגובה בחרו האיראנים.

Recent BESA Center Publications

Mideast Security and Policy Studies

- No. 148 Sudan's Policy in the Era of Arab Upheaval: For Good or for Evil? *Haim Koren*, April 2018
- No. 149 The Privileged Palestinian Refugees, *Efraim Karsh*, May 2018
- No. 150 The Israel Defense Forces, 2017-1948, *Kenneth S. Brower*, May 2018
- No. 151 In Memoriam: Per Ahlmark, *Manfred Gerstenfeld*, June 2018
- No. 152 Iran's President Rouhani: Part of the Problem, Not Part of the Solution, *Udi Evental*, July 2018 (English and Hebrew)
- No. 153 China's Military Base in Djibouti, *Mordechai Chaziza*, August 2018
- No. 154 The Oslo Disaster Revisited: How It Happened, *Efraim Karsh*, September 2018
- No. 155 The "Separation" Fence: A Political Border in a Security Guise, *Gershon Hacohen*, October 2018 (Hebrew only)
- No. 156 The North Korean Air Force: A Declining or Evolving Threat? *Noam Hartoch and Alon Levkowitz*, October 2018
- No. 157 The 1981 AWACS Deal: AIPAC and Israel Challenge Reagan, *Arnon Gutfeld*, November 2018
- No. 158 Pakistan and Its Militants: Who Is Mainstreaming Whom? *James M. Dorsey*, November 2018
- No. 159 American Jews and Their Israel Problem, *Kenneth Levin*, December 2018
- No. 160 The West Bank's Area C: Israel's Vital Line of Defense, *Gershon Hacohen*, January 2019 (Hebrew), April 2019 (English)
- No. 161 The Islamic State's Religious Nationalism: Challenging the Existing International Order, *Galit Truman Zinman*, April 2019 (Hebrew only)
- No. 162 Israeli Nuclear Deterrence in Context: Effects of the US-Russian Rivalry, *Louis René Beres*, June 2019
- No. 163 A Geopolitical Crossfire: Al Azhar Struggles to Balance Politics and Tradition, *Dr. James M. Dorsey*, August 2019
- No. 164 EU Funding of Illegal Palestinian Settlement in Area C, *Edwin Black*, September 2019
- No. 165 What Happens to Israel If the US and Israel Go to War? *Louis René Beres*, September 2019
- No. 166 Trump's Trade Wars: A New World Order? *James M. Dorsey*, November 2019
- No. 167 Land Combat Vehicles: Protection Comes First, *Maxi Blum*, November 2019
- No. 168 The Soleimani Killing: An Initial Assessment, *Hillel Frisch, Eytan Gilboa, Gershon Hacohen, Doron Itzchakov, and Alex Joffe*, January 2020
- No. 169 Iranian Missiles and Its Evolving "Rings of Fire", *Uzi Rubin*, January 2020

Policy Memoranda

- No. 7 The Gaza War, 2014 – Initial Assessment, *Efraim Inbar and Amir Rapaport*, December 2014 (Hebrew)
- No. 8 Perfect Storm in the Middle East, *Yaakov Amidror*, June 2015 (Hebrew), July 2015 (English)
- No. 9 Israel-Greece Relations, *Arye Mekel*, September 2015 (Hebrew)
- No. 10 Space Wars, *Aby Har-Even*, May 2016 (Hebrew)

Colloquia on Strategy and Diplomacy

- No. 29 Israeli-Palestinian Negotiations: Where to? (Hebrew) August 2014
- No. 30 IDF Challenges (Hebrew) August 2016